

האם זוייך יומנה של אנה פראנק ? מה כתבה אנה ?

בות בדפים הבודדים, אותן לא העתיקה אנה.
★ ★ ★
"נפילתי על צווארו"

מה קרה הלאה ? אחרי עריכתו של קאוברן, העתיק אוטו פראנק שוב את כל היצירה, הגיש אותה לחתניו של שלושה מומחים. לאלה שוב לא גילה כי הוא מסר להם יצירה ערוכה ומתוקנת. הם היו משוכנעים כי בידיהם העתק אוטו של היומן המקורי, פרט לכמה קיצורים בעלי אופי אינטימי.

אחד המומחים האלה גם לא ייחס כל חשיבות לדבר. היה זה ידיד המשפחה, הפרופסור ההולנדי קורט באשיץ, שלא חלם כי היומן עתיד להיות מיסמך בעל חשיבות עולמית. לכן הסתפק בידיעה שהיצירה מכוסה במקורה על יומן אמתי. "אנה היתה ילדה בעלת מחלת לב", אמר לא מכבר. "לעתים קרובות קורה שילד בעל מום גופני מתפתח בנפשו יותר מהר מאשר לידים בריים. איים. בעיני לא היתה אנה כשרונית במיוחד. בסך הכל היתה ילדה ערה ופיקחית. גם לידים וילדות אחרים כתבו יומנים כאלה."

המולים התייחסו ליומן בקרירות עניינית דומה. בזה אחר זה סירבו לפרסם אותו, הצביעו על העובדה כי בידי המכון ההולנדי למיסמכים המלחמה נמצאים כ-200 יומנים כא לה. המפנה בא כאשר כתב פרופסור מפורסם, שרא לא החומר, מאמר גדול בעתון. מאמר זה עורר הוצאה בלתי חשובה להסכים לפרסום היומן, מתוך תקווה שלא תפסיד עליו כסף. היא לא קיוותה להרחיח.

לפני הפרסום, עברה היצירה צנזורה נוספת, בידי כמה כהנידת, להם מסר אוטו פראנק את היומן כדי שימחקו מתוכו את הקטעים שהיו עלולים, לדעתם, להזיק את הקוראים ההולנדים הפורטיאניים. השמטות אלה מופיעות בכמה מן התרגומים. מה נשאר אחרי כל העיבודים והעריכות האלה מן הסגנון המקורי של אנה פראנק? מלבד אוטו פראנק, אין איש היודע זאת. אולם כבר עתה ברור כי ביטויים רבים שונים, אם כתבה אנה, למשל, "נפילתי על צווארו", נאמר בספר: "הייתי אסירת תודה לו". קאוברן מודה כי לא ציין את ההשמטות בשלוש גרסאות, כנהוג, וכי איחד לעיתים קרובות כתאריך אחד רשימות שונות.

★ ★ ★
"היו לה הרבה חברים"

אחד הקטעים האופייניים שלא פורסמו, מתאר שיחה בין אנה בת ה-14 עם פטר בן ה-17:

"כשהייתי אתמול אצל פטר, הגענו, אני יודעת איך, לשיחה על ענייני מין. כבר מזמן גמרתי אומר בלבי לשאול אותו שאלות שונות. כי הוא יודע את הכל. כשסיפרתי לו שמרגיש (אחותה הבכירה של אנה) ואני איננו יודעות שום דבר כאשורה, היה מופתע מאד. סיפרתי לו הרבה על מרגש, על עצמי, על אבא ואמא, ואמרתי לו שבזמן האחרון לא נותנים לי עוד לשאול שאלות. הוא הציע לגלות לי את עובדות החיים, והסכמתי לכך בתודה. הוא סיפר לי איך פועלים אמצעי-המניעה. שאלתי באומץ לב איך יודעים בניס שום התנגדות. על כך אמר שעליו להרהר בזאת, וכי גיד לי את התשובה בערב."

בערב סיפרתי לו על זאק (חברה בבית הספר), ואמרתי שבנות הן חסרות-אונים כלפי נערים חזקים. אצלי את לא צריכה לפחד, ענה לי. עוד דיברנו על כל מיני דברים, והוא סיפר לי על הבנים. זה היה קצת בלתי-נעים, אך זה גם היה טוב לדבר אתו פעם על זה. לא הוא ולא אני תיארונו התשובה בערב."

ממחנה-המחת של אושוויץ. הוא התאכסן אצל האשה המופיעה ביומן בשם "מיס". זו מסרה לו בתנועה נרגשת את רשימות בתו, שנהרגה בגיל 15.

תשעה חודשים לפני כן, ב-4 באוגוסט 1944, פרצה "המשטרה הירוקה" למחבואם של הפראנקים. הפקיד ההולנדי, שזאסר גם הוא בתור שותף לעבירה, הצליח להגביש למיפ ברגע האחרון את המפתח. מיד אחרי שהוטרים הסתלקו, נכנסה מיס למחבוא והצילה את רשימות הילדה.

במשך ארבעה חודשים עסק אוטו פראנק בהערכת החומר — חלק לבדו, חלק אחר בעזרת מוכירתו-לשעבר, במשך ארבעה חודשים נוספים ערך את החומר מחדש, מתוך תקווה שישמש בסיס לספר. במהדורה שניה זו כבר השמיט קטעים מסויימים, שנראו לו אינטימיים מדי. בעיקר: קטעים חריפים של הבת נגד אמה.

המוכירה היתה נשואה לעורך מקצועי בשם אלברט קאוברן, שעבד בשרות-שידור הולנדי. איש זה קיבל את המהדורה השנייה, ערך אותה באופן יסודי. "תחילה שיניתי הרבה מאד," הודה לאחר מכן. אולם קאוברן לא ראה מעולם את המהדורה המקורית של היומן. לדבריו, לא נאמר לו כלל שנהמסה לו מהדורה שכבר היתה ערוכה ומתוקנת. אי-אפשר כיום לדעת אם טענה זו נכונה או לא. כי אשתו, העדה היחידה, איבדה את עצמה לדעת ביוני 1946 על-ידי קפיצה מחלון ביתה. הסיבות אינן ידועות.

לדבריו, לא ראה קאוברן מעולם את הרשימות המקוריות של אנה עצמה. עובונה של אנה, השמור עתה בכספת של חברה אביה, כולל:

- יומן "יום ההולדת", אותו נתן לה אביה כמתנה ליום הולדתה ה-13, עם תצ' לומי המשפחה המודבקים לתוכו.
- שני יומני-המשך.
- 312 דפים בודדים של נייר-משי, הכו ללים טיוטות של קטעים, אותם העתיקה אנה אחר-כך. "בנקי" לתוך היומנים.
- חוברת של סיפורים.
- חוברת של ציטאטות.

רשימות-היומן המקוריות כוללות לפחות כפלים יותר חומר מן היומן שפורסם. חוץ מזה חסרה חוברת של שנה שלמה. את החלק הזה הכניס האב בעצמו לתוך המהדורה הראשונה שלו, שאיש לא ראה אותה. לדבריו, השתמש לצורך זה ברשימות הכתו

היומן המזוייף של אנה פראנק שיינו פחות-מזוייף, של אנה פראנק, הכניסו כמה מיליונים לספרי המפי לה הגרמנית" משפט נלוו זה, המחבר יחד את אוטו של אוטו היטלר ואת קרבנו, עמו החודש במרכזה של פרשה משפטית הדשה המסעירה את גרמניה. המחבר: אחד לותאר סטילאו (50), מורה בעיר ליבק. אחד ה"ספסרים" האלה, לדעת סטילאו, הוא אוטו פראנק, אביה של אנה. פראנק הזקן (70), לשעבר סגן-משנה בצבא הגרמני והיחיד מכל המשפחה שנשאר בחיים אחרי גילגולו במחנות-ההשמדה, תבע מן התובע הכללי להגיש נגד המשמיץ משפט על הוצאת דיבה, ובפעם הראשונה הציג לאפשר לזרים לעיין ביומנה המקורי של בתו.

סטילאו לא רצה נחת מהתפרצותו הניאו-נאצית. עבודתו הופסקה על-ידי שירותיון של המדינה, שורות לערוך משפט משמעיני בגדו. גם בדעת-הקהל לא הצליח המשמיץ. כי נסתבר שמעולם לא קרא בכלל את היומן.

מניין ינק את רעיון ההשמצה? הוא פשוט קרא כי הסופר היהודי-אמריקאי מאיר ליון הגיש משפט נגד מחברי המתנה. ליון, שחיבר את המהדורה הראשונה של המחזה (שנספלה), טען כי מחברי המהדורה השנייה גנבו קטעים שלמים מתוך היצירה שלו. המורה הגרמני בילבל את היוצרות, סבר שליון טוען שחיבר קטעים של היומן המקורי. עם קביעה זו, יכול היה העניין להישכח. אולם בינתיים נסתבר כי בלא יודעין גרם סטילאו המשמיץ לחשיפת פרשה שהיתה עד כה שרויה בסוד כמס. יומנה של אנה פראנק לא היה זיוף אנטי-גרמני, כפי שטען הוא. אולם בחקירת המוסדות המשפטיים נס' תבר כי היומן עבר גלגולים רבים, וכי הקול שויעזע את לבם של מיליונים לא היה קולה האמיתי של אנה פראנק.

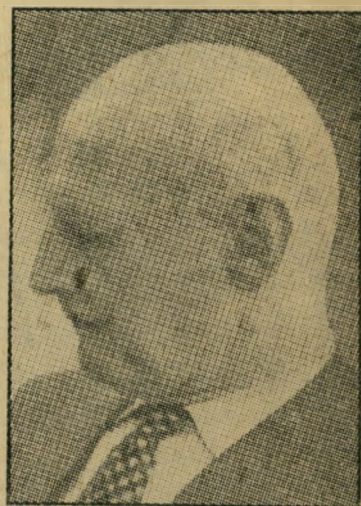
★ ★ ★
איש לא ראה
אבא פראנק חזר לאמסטרדם במאי 1945, אחרי שהרוסים שיחררו אותו

ליון גם טען כי נפל קרבן לקנוניה של חוגים קומוניסטיים בברוקלין, שפסלו את המהדורה שלו מפני שהיתה יהודית מדי. לדעתו, השתדלה המהדורה הסופית של הזוג האקטיביסטי להוציא עד כמה שאפשר את הנימה היהודית מן היצירה.



אבא פראנק

— אך לא כשרונית במיוחד ...



משמיץ סטילאו

... ערה ופיקחית

אנה*
העדה היחידה התאבדה

לעצמנו כי בן יכול לדבר עם בת כל כך בגלוי על דברים כה אינטימיים. יתכן כי פרסום היומן המקורי של אנה היה מפחית את השפעתה המועזת של היצירה, שהפכה בספר, בתיאטרון ובקול נוצי" לאחר המיסמכים של הדור. אולם הוא היה נתון תמונה נאמנה יותר של הילדה האומללה, שנמקה במחבוא הקטן והושמדה לבסוף בברגן-בלזן. ידידת-המשפחה הקשישה, אנליזה שייץ, שתירגמה את הספר לגרמנית (והשמיטה מתוכו את הקטעים שיכלו להרגיז גרמנים) תיארה אותה כך: "היה עליה לחוס על עצמה מבחינה גופנית. היו לה הרבה חברים מבני המין השני. היא פונקה מאד, והיתה מעל למתאמנות-הממוצעת. אך היא לא מוכשרת באופן יוצא מן הכלל. מכל בחינה שהיא" שייץ גם הגנה על אמה של אנה, שהושמדה באושוויץ, נגד רשימותיה של הבת: "הגברת פראנק היתה אשה חכמה מאד, ובעיקר בעלת שאר-רוח. יתכן מאד, וקרוב לדוא, כי קטעים שלמים של היומן אינם אלא ציטוט ההערות של האב, כמובן שלא בהכרח. לעתים קרובות קורה לנו ש'אנו חוזרים על מחשבות הולות, אותן קלטנו בהיסת-הדעת, ונדמה לנו שאלה מחשבותינו שלנו."

כל זה עשוי להתכחד אם אמנם יבצע אוטו פראנק את הצעתו לפרסם במהדורה מצומצמת, לחובבי-ספרים בלבד, את היומן המקורי הבלתי-מתוקן של אנה פראנק. בין תיים הוא ממשיך במאמציו המשפטיים נגד המורה סטילאו, בניגוד לעצת כל ידידיו. אחת הסיבות האפשריות, עליה רומזים הע' חוננים הגרמנים: השאיפה לתת פרסומת למהדורה הגרמנית של הספר.

• בתמונת-ענק, מעל לשחקנית מילי פרי קינס המשחקת אותה בסרט.

• בחודש שעבר הוצג לראשונה הסרט האמריקאי יומנה של אנה פראנק, זכה להצלחה רבת. בתפקיד אנה מופיעה שחקנית נוצרית צעירה.

רק עם כל ארצות-ערב ישתתפו בו. גם גמאל עבד אל-נאצר טען בנואמו השבוע כי אין אסון בעצם הקמת מדינת ישראל, אלא בכסונה הצפויה מכוח-ההתפשטות של ישראל בעתיד. . . . גם משא-ומתן סודי שני אושר השבוע בעקפיון. ראש-ממשלת צרפת הכחיש את קיומו של משא-ומתן חשאי בין ממשלת אלגיריה התפשית לבין ממשלת דה-גול. עליו סיפר עורך העולם הזה (1113), אחרי שגם עיתונים חשובים באירופה הודיעו על קיומו.

שעתו של בלאנקנהורן תחזק בהרבה את מחנה מתנגדי-השלום, ובראשם ראש-הממשלה המיועד אהראט. . . . המשא-ומתן בין ישראל וישראל בתיחך האמריקאים, עליו הודיע לראשונה העולם הזה (1123) בקשר עם פרשת הודעת-הגיוס, פורסם השבוע גם בע' לון הצרפתי החשוב לענייני המזרח התיכון (סיפי). השבוע חזר המלך חוסין בלונדון על הודעתו שיש לצפות להסדר בין ישראל וארצות-ערב, אך קבע כי הסדר כזה יתכן

הגרמני הסנציוני בו נמצא חייב בהוצאת דיבה על אחד מאויביו הסכמי-השלום. העולם הזה (1124), העתון הישראלי היחיד שגילה את המתרחש בגרמניה מסביב למשפט זה, דיווח לפני שבועיים על הנזק העצום הנגרם לשמה הטוב של ישראל במשפט זה, בו נתגלה, בין השאר, שמקור יהודי מסתורי שלם 100 אלף מארק שוחד לחוגי אדנאר תמורת השגת ההסכם, וכי אנשי-החצר איר-גו קנוניות פסולות ביותר נגד מתנגדי השי' לומים במיניסטריון-הכלכלה הגרמני. הר

החדש. אריה חשביה, עורכו כפועל של עולס-האשה, עזב במפתיע את המערכת, השי' איר את המערכת החדשה ללא עורך ממשי.

תזכיר
מאסר לידיד השילומים
לארבעה חודשי מאסר-עקביתנאי
נידון השבוע השגריר הגרמני בפאריס, הרברט בלאנקנהורן, אחד מחברי קבוצת החצר של קונראד אדנאר, בסיום המשפט